

7x1x7

7x1x7

7x1x7

**7-en
1 könyvről
7 mondatban**

**BAKA
ISTVÁN**
*Sztyepan
Pehotnij*
Testamentuma

Balassa Péter

- 1.** Baka István—Sztyepan Pehotnij költészetét én egy novellájában ismertem föl és meg, mint az utóbbi évtized egyik legjelentősebb magyar lírai produkcióját, a *Szekszárdi misében*.
- 2.** Ez a pompás elbeszélés a kicsinység és a nagyság vitájáról, a relativitásról, a küzdelemről tud valami egészen eredetit és szenvedőlegeset-humorosat.
- 3.** Benne és Baka költészetében, így a Pehotnij-kötetben is, az epikus reminiscenciák, a drámai tét és a nagy lírai, én-es tradíciók áldásos újramegélése, átteremtése alkot feszült egyensúlyt.
- 4.** Drámai költészet ez, mely egyúttal eredeti olvasata is a tradíciónak: kulturáltság és ironikus kicsinyítés/nagyítás versbeszéde.
- 5.** Utóbbi kötetének elementaritása szigorúan tudós poézisra feszül.
- 6.** Arszenyij Tarkovszkij, Anna Ahmatova, Marina Cvetajeva, Oszip Mandelstam — és valahol a mélyben, ha nem téved nagyot a fülem, Vörösmarty szenvedélyes férfitpanasza tör fel új hangszínekben, verstestekben.
- 7.** A közkatona kozmikus helyzetének paradoxona ez, a létezés sirató-mivoltának és készenléti, elszánt állapotának lírai-dramatikus ex-stasisa (ki-állása) hűvös elragadtatásba, közösségbe vonja olvasóját — hogy csak egyetlen, nagy egyedi versdarabra utaljak a Pehotnij-kötetből: *Egy csepp méz; igen, ez az.*

Csiki László

1. Aki mer egyedül, önmagából, mint hozott anyagból-maradékból dolgozni, vállalva magányt, kerülve irodalmi iskolákat és divatot, személyéből tárgyat és nem hőst csinálni, vizsgálva, nem elkaparva sebeit, mámorát-baját, és nem vágyik felmagasztosulni öngerjesztő módon az efféle műveletben, csupa sóvárgás és lemondás tehát;

2. aki mer ódonkodni, mitizálni és rajongani, ámde bús iróniákkal, édesded hagyományosságot időtlenné, vagy akár éppen ezáltal maivá tenni, személyessé keverve a síkos erotikumot, a keserves groteszket és a szürke reáliákat, s vérről, borról, tehát történelemről szólói, amikor politikumról vagy a semmiről mint önmagukról beszélnek egymásnak fennforgó társai közül számosan;

3. aki mer közhelynek tartani és akként taglálni életet, látványt, élményt, s az örök kérdéseket *egyenesben* teszi fel, megismételve százszor, annak tudatában is, hogy válasz úgysem érkezik;

4. aki mer variációkat írni versekre, melyek mintha egyazon mű darabjai-töredékei volnának a kezdetek óta, és ereje-esendősége tudatában nem fél, hogy ez a hasonulás személyisége feladását jelenti, csak érzékeny védtelenségét vallja be, és ez a "nyitottsága";

5. aki mer oroszosan egy franciát (talán Villon-félét) alakítani magyarul, de megtehetné ezt Jeszenyin angol, József Attila hottentotta álarcában, vagy mint Király László, a "kisebbségi", az Al. Nezvanov-versekben;

6. aki mer lesajnált páros rímet írni, és úgy metszeni el a verssort, hogy már egy másik szonettben folytatódjék a mondat, tudva, elfogadva — noha nem örömmel, csak játékosan-feltételesén —, hogy a mondat beláthatatlan eredete óta egyre csak folytatódik, velünk vagy nélkülünk, és bele lehet kapcsolódni bárhol, bármikor, de abbahagyni is lehet;

7. aki mer Baka István lenni, ami eléggé veszélyes állapot: az isten- és magakísértő ember, vagyis költő, de annak még jobb.

Csuhai István

1. A mondatosdiról először József Attila nevezetes verse, aztán meg Esterházy Péter *Othton* című írása jut eszembe, ennek is az első bekezdése, melyben a mondatok saját születésük körülményeire és majdnem csakis arra vonatkoznak, s ha ezt a bekezdést most idézném, magam mögött tudnám a feladatot, már ami a formát illeti: pontosan hét mondatból áll.

2. Hogy valójában mi a mondat, milyen is egy magyar nyelvű mondat (hogypéldául hoggyal biztosan nem kezdünk magyar mondatot), mi az ideális hosszúsága, a szerkezete, milyen szavak használhatók benne, és e szavak

milyen viszonyban állhatnak egymással, milyenben az egészszel, hol kell a grammatika jótékony trükkjeihez, hol a központozás, az írásjelek vaskos durvaságaihoz folyamodnunk, arról talán Kosztolányi tudja a legtöbbet.

3. Kosztolányi tudja a legtöbbet Esti Kornélról is, és — Babits mellett — alighanem ő ismeri legjobban Jeopardyt.

4. Sztjepan Pehotnij viszont Baka István ismeri a legjobban, Bakó András Szív Ernő, Szív Ernőt pedig Darvasi László (a sor tovább folytatható, mint ahogy minden sor tovább folytatható): az egész magyar irodalom tele van álnevekkel, rejtjelezett, elbújtatott vagy éppen nem titkolt és nagyon is nyilvánossá tett alakmásokkal.

5. Sztjepan Pehotnij nem Pétervárott él, Mása nevű kedvese nem halt meg, nem hullt szét minden, kétlem továbbá, hogy Pehotnij *tényleg* szereti Schumannt — ám ha mégis, akkor Rahmanyinovot nem kedvelheti, vagy jó, legyen, szeresse Rahmanyinovot, ám akkor hogy jön az operához?, nem, nem járt a Bolsojba, nem érdeklí a *Don Carlos*, miközben persze nagyon is kedvemre valóan zenei költő.

6. A "*Könnyű novellát nem írni*" mondat idézet, Németh Gábor :*eleven hal* című, a számokkal és a megszámlálással különös viszonyban álló szövegéből, s ezt most nem tudom ugyan visszafordítani a saját helyzetemre, de ha lenne olyan kérdés, hogy "*Könnyű-e kritikát nem írni?*", akkor azt válaszolnám, hogy nem, nem, nagyon nehéz kritikát nem írni, miközben megy azért ez valahogy.

7. Hét mondat viszont testvérek között is hét mondat, és lám, ez a sor itt most mégsem folytatható.

Fáy Miklós

1. A tíz legfontosabb magyar szó Baka István szerint: bor; csillag; ég; hold; Isten; óra; öl; seb; tenger; vér.

2. A tíz legfontosabb orosz szó Sztjepan Pehotnij szerint: Auróra; bolsevik; hold; hó; köd; nő; Pétervár; Raszkolnyikov; vér; vodka.

3. Két költő ez, vagy egy álruhás királyfi, esetleg színész, ha egyáltalán színész lehet az, aki más néven és jelmezben, de mindig a magát mondja.

4. Színész vagy versben bujdosó haramia, cirill betűk mögött sunyító poéta, akinek a mondanivalója kinőtte a hazáját?

5. Mert nálunk minden olyan kicsi, a nép itt megszámlálható, tízmillió arc és kar és láb, tíz halott már tömegmészárlás, de az oroszok, ők tudják, mit jelent ölni, halni, szenvedni, ott mindennapos vendég az Isten és a Sátán, míg nálunk csak ufókat látnak kéthetente.

6. A tengerből azonban megismerszik a csepp is, hiszen itthon vagyunk, otthon, Péterváron és Moszkvában, kékek a metrókocsik, hálnak az utcán, Annuska már kiöntötte a napraforgóolajat, a Bolsojban pedig az *Az ember tragédiáját* játsszák, és magába, mint verembe hull a nép.

7. Különbözik pedig most már úgyis mindegy, Sztjepan Pehotnij meghalt, kívánsága ellenére is Pétervárott kaparták el, közöttünk azonban egy nagy költő él.

Füzi László

1. Nem tudjuk, még mindig nem tudjuk, hogyan is születik a vers.

2. Így aztán azt sem tudjuk, hogy az alkotók alakmásai, önmagukból kivetített énekei vagy akár a *szerepversek*, e napjainkban különösen népszerű versteremtvények hősei milyen viszonyban állnak alkotóikkal.

3. Ha ezt tudnánk, akkor talán arra a kérdésre is választ tudnánk adni, hogy Baka István miért is keltette életre orosz-önmaga, Sztjepan Pehotnij alakját, vagyis hát meg tudnánk mondani, hogy szerepversei sorában Baka miképpen jutott el orosz-önmaga szerep-verseiig.

4. Kérdezhetném a költőt, de nem kérdezem, mert ez a vers és a költészet megcsúfolása lenne, hiszen a versben minden benne van, amit a szerzője mondani tud róla, máskülönben nem verset, versciklust hívott volna életre.

5. Ezért csak azt mondom, hogy a költő már régóta különböző szerepekben létezik, feltehetően azóta, hogy az írás megszűnt közvetlen társadalmi cselekvés lenni, vagyis hát majdhogynem a költészet születése óta, mert-hogy a versnek először mindig versnek kellett lennie, s az ezen keresztül való nem írói cselekvés alkotója számára csak ritka pillanatokban adatott meg.

6. Szorgos filosz-munkával Baka többi szerepverse is vizsgálható lenne, s itt a kötet ciklust megelőző verseire utalok.

7. De talán nem is ennek a felelőletése a fontos itt, hanem az, hogy századunkban a költő nem csupán szabadon felelheti és duplázhatja önmagát, kívülről figyelve teremtvényeit, hanem világot is teremthet a maga — és olvasója számára — világot, amely zártabb és teljesebb, mint az, amelyikben élnie megadatik.

Orsós László Jakab

1. Baka István versei dúsak, de nem zsúfoltak — rendet tart bennük a szenvedélyes világosságra való törekvés.

2. Versei olyan epikusak, mint az eposzok, és olyan líraiak, mint a balladák.

3. Felépített, konstruált világ, amely bátran szép és rezzenéstelenül fennkölt.
4. Ez a világ minél valótlanabb, annál inkább létezik.
5. Versei nem ismerik a reflexiót — mesterkéletlen ösztönösségük teszi konzervativizmusukat modernné.
6. Végre olyan versek, melyek költőisége nem bénítja meg az olvasót.
7. Lecke ez a kötet: megtanulhatjuk belőle, hogy milyen tágas tud lenni egy vers.

Parti Nagy Lajos

1. Ragacosos és vörös volt az est, mondogattam a Mészöly-mondatot, és nem tudok tőle szabadulni, mikor Baka-Pehotnij könyvét olvasom újra és újra, e naggyá vált és váló költészet újabb stációját, illetve metszetét, e vékony kötetet, amelytől, ha van még, hát beszakad az asztal.
2. Holott csak minden ott van a maga végleges, evidens helyén, oda kerül, oda finomul, olyasformán, mint Babitsnál, a kész Babitsnál, minden a helyén, ami mozdul; és ami mozdul, vers lesz.
3. El nem hibban, meg nem bicsaklik, mert angyal áll mögötte karddal, lopóval, tömött aktatáskával.
4. Szüret, szurok, szurdik, Szekszárd, sűrű, fekete méz, robbanó must, óbor, édes, keserű világosság, mint az elrágott gyertyaláng.
5. Vérből, húsból, elragadtatásból, iszamos anyagokból finomul a kín; amiből "csinálja", így-úgy ismerem, *ahogyan* csinálja, tán nem tudom követni, viszont *amit* csinál, az mégis ismétелhetetlen, erős, zabolátlan; hedonista költői gesztusokból így áttetszeni, bennük és rajtuk át jutni el a "kőből rakott kérdés"-ig, amelyre isten nem felel, ez a kegyelem.
6. Mahler az érett Babits rugózatával.
7. Nem cifráz és nem koptat, mondja a magáét, mert túl van, és mert maga van, és ez a *maga* már annyira, hogy minden kellék, jelmez, alkonyat és ragyogás, az egész arzenál az ő arcát, nyelvét veszi fel, a kezek nyoma a versein már az ő keze nyoma, mindent, hatást és allúziót, közös kincset magától értet és magától értetődően honosít, felforrósít és felemel oda, ahová csak keveseknek sikerül, oda föl, illetve oda le, a moszkvai, szentpétervári, a kelet-pannon éjszakába, ahol nem lehet, tehát *muszáj* világosnak lenni, hol Baka István és Sztyepecan Pehotnij egyremegy.